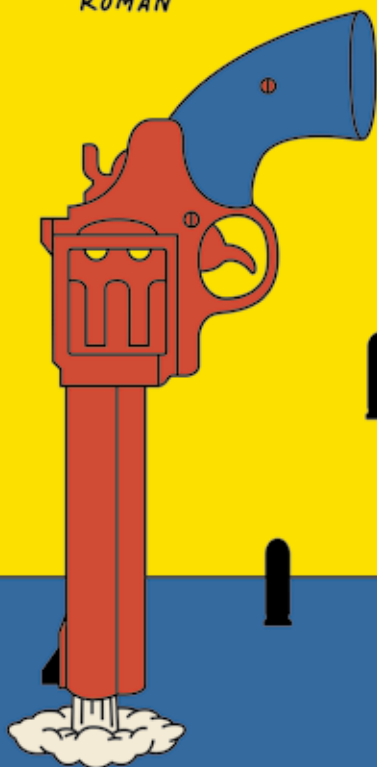

KURT VONNEGUT

KÖR NİŞANCI

ROMAN

2. BASKI
ÇEVİRİ: HANDAN BALKARA

♥ can
modern

KURT VONNEGUT
KÖR NİŞANCI

Can Modern

Kör Nişancı, Kurt Vonnegut

İngilizce aslından çeviren: Handan Balkara

Deadeye Dick

© 1982, The Ranjae Corporation

© 2016, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Anatolialit Telif ve Tercümanlık Hizmetleri Ltd. Şti. aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2016

2. basım: Ocak 2023, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Şirin Etik

Editör: Berrak Göçer

Düzeltili: Ebru Aydın

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak resmi: © Kurt Vonnegut

Baskı ve cilt: Arı Matbaası

Davutpaşa Cad. Emintaş Kâzım Dinçol San. Sit. No: 81/39,

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 44009

ISBN 978-975-07-5971-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

KURT VONNEGUT
KÖR NİŞANCI

ROMAN

İngilizce aslından çeviren

Handan Balkara

Kurt Vonnegut'un Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Allah Senden Razı Olsun Bay Rosewater, 2015

Mavi Sakal, 2015

Galápagos, 2016

Maymun Evine Hoş Geldiniz, 2016

KURT VONNEGUT, 1922'de, Alman asıllı anne babanın ođlu olarak Indianapolis'te dđnyaya geldi. Cornell Üniversitesi'nde kimya okurken orduya yazıldı ve II. Dünya Savaşı'nda yer aldı. Dresden'de tutsak dđştü ve bombardımandan, tutukevi olarak yeraltındaki bir mezbaha kullanıldığı için kurtuldu. Bu tecrübesi, en meşhur romanlarından *Mezba-ha No. 5*'in yanı sıra başka birçok eserine konu oldu. Savaştan sonra Chicago Üniversitesi'nde antropoloji yüksek lisansı yapmaya başladı. Gazetecilik ve reklamcılık gibi çeşitli işler yaparken yazmayı sürdürdü. Chicago Üniversitesi'nin *Kedi Beşığı*'ni yüksek lisans tezi olarak kabul etmesi üzerine 1971'de mezun oldu. Diğer eserlerinin arasında *Şampiyonların Kahvaltısı*, *Galápagos*, *Kodes Kuşu*, *Mavi Sakal* ve *Allah Senden Razi Olsun Bay Rosewater* sayılabilir. Savaş karşıtı söylemini hayatı boyunca sürdüren Vonnegut, 2007'de New York'ta öldü.

HANDAN BALKARA, 1967'de İstanbul'da dđnyaya geldi. Üsküdar Amerikan Lisesi'nden mezun olmasının ardından eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü'nde tamamladı. Çeşitli yayın kuruluşlarının editöryal kadrolarında yer aldıktan sonra Koç Üniversitesi'nde idari görevler üstlendi. Başlıcaları Daniel Goleman, Bill Bryson, Martin Kemp, Toksöz B. Karasu, R.L. Stevenson, Russell Banks, Don DeLillo, Kurt Vonnegut, John Updike, Ali Smith ve Dave Eggers olmak üzere birçok Amerikalı ve İngiliz yazarın yapıtlarını Türkçeye kazandırdı.

Jill için

Önsöz

“Deadeye Dick”¹ tıpkı “Barnacle Bill” gibi, denizcilere has bir lakap. Genelde halat veya zincir bağlamak için kullanılan, yuvarlak, delikli tahta parçalarına *deadeye*² deniyor. Eskinin yelkenli teknelerinde muhtelif halatlar, genellikle de çarmık veya ıstralya gergileri, bu deliklerden geçirilip sabitlenirmiş. Ama gençliğimin Ortabatı Amerika’sında “Deadeye Dick” çoğunlukla silah virtüözlerine bahşedilen bir onur unvanıydı.

Dolayısıyla “Deadeye Dick” lakapların akciğerli balığı sayılır. Okyanusta doğup karada yaşamaya uyum sağlamıştır.

* * *

Bu kitapta, tükürük bezlerine müzik arası verdirmesi amaçlanan bazı yemek tarifleri var. Tarifler *James Beard's American Cookery* [James Beard’ın Amerikan Mutfağı] kitabından, Marcella Hazan’ın *The Classic Italian Cookbook*’undan [Klasik İtalyan Yemekleri Kitabı] ve Bea Sandler’ın *The African Cookbook*’undan [Afrika Yemekleri Kitabı] esinlenilerek hazırlandı. Orijinal tarifleri biraz elden geçirdim yalnız – yani kimse bu romanı yemek kitabı niyetine kullanmasın.

1. Aynı zamanda orijinal kitabın adı olan bu lakap, hedefi rastlantıyla vuran kimse anlamına gelen “kör nişancı” deyiimiyle karşılandı. (Y.N.)

2. Denizcilik dilinde “boğata”; eski gemilerde sabit donanımın güverteye tutturulup gerdirilmesine yarayan, etrafı yağlanmış, ortasında üç delik bulunan yuvarlak tahta parçası. *Deadeye* aynı zamanda “keskin nişancı” anlamına gelir. (Ç.N.)

Tariflerin güvenilir orijinalleri her ciddi aşçının kitaplığında mutlaka vardır nasılsa.

* * *

Bu kitapta gerçek bir otel var: Haiti'nin Port-au-Prince kentindeki Grand Hotel Oloffson. Orayı çok severim, zaten kim görse büyük ihtimalle sever. Sevgili karım Jill Kremantz' le bu otelin "James Jones Kulübesi" denilen bungalovunda kalmıştık. Amerika'nın Haiti'deki mali çıkarlarını korumak amacıyla orayı 1915'ten 1934'e kadar işgal altında tutan ABD Deniz Piyadeleri Birliği'nin oteli karargâh olarak kullandığı zamanlarda, bungalov ilkin bir ameliyathane olarak inşa edilmiş.

Bu basit tahta kutu sonradan, otelin geri kalanı gibi girift süslemelerle bezenerek zencefilli kurabiyeden evlere çevrilmiş.

Unutmadan söyleyeyim, Haiti parasının değeri Amerikan dolarına bağlı olarak değişir. Bir Amerikan dolarının değeri neyse, bir Haiti dolarının değeri de odur; piyasada Haiti dolarlarıyla birlikte Amerikan dolarları da dolaşır. Görünüşe bakılırsa, Haiti'de yıpranmış kâğıt dolarların tedavülden kaldırılıp yenileriyle değiştirilmesini sağlayan hiçbir uygulama yok. Dolayısıyla orada, incele incele sigara kâğıdı kıvamına gelmiş, ufala ufala uçaklı posta damgası boyutuna inmiş bir dolara kırılacak eşya muamelesi yapmak gayet normal.

Birkaç sene önce Haiti'den eve döndüğümde cüzdanımda tam bu anlattığım gibi bir kâğıt para bulunca onu postayla Oloffson'ın sahipleri ve işletmecileri olan Al ile Sue Seitz'e geri yollayarak doğal ortamına salınmasını rica ettim. O para New York şehrinde bir gün dayanamazdı.

* * *

Amerikalı romancı James Jones (1921-1977), bungalovun adının "James Jones Kulübesi" olmadığı bir tarihte, karısı Gloria'yla orada evlenmiş. Dolayısıyla o bungalovda kalmak edebî bir onur vesilesi.

Söylendiğine göre orada bir hayalet var – James Jones'un değil, başka birinin hayaleti. Biz onu hiç görmedik. Görenler beyaz ceketli genç bir beyaz adamı tarif ediyor, muhtemelen bir hastane görevlisini. Bungalovun yalnızca iki kapısı var, ana otel binasına açılan arka kapı ve bir verandaya açılan ön kapı.

Bu hayaletin birilerine her görüldüğünde aynı yolu izlediği söyleniyor. Arka kapıdan içeri girip artık orada olmayan bir mobilyada bir şey aradıktan sonra ön kapıdan çıkıp gidiyor-muş. Ön kapıdan geçerken yok oluyormuş. Ana otel binasında ya da verandada görüldüyse hiç olmamış.

Bungalov ameliyathane olarak kullanılıyorken yaptığı ya da gördüğü bir şeyden dolayı vicdan azabı çekiyordur belki.

* * *

Bu kitapta dört gerçek ressam var, biri hâlâ hayatta, üçü- se ölü. Hayatta olanı Ohio'nun Athens kentinde yaşayan arka- daşım Cliff McCarthy. Ölü olanlarsa John Rettig, Frank Duve- neck ve Adolf Hitler.

Cliff McCarthy benimle aşağı yukarı aynı yaşta, ayrıca onunla Amerika'nın aynı bölgesinden olduğumuz söylenebilir. Sanat okuluna devam ettiği sıralar, en kötü ressam türünün ek- lektik olduğu, oradan buradan ödünç alan cinsten ressamlar ol- duğu fikri Cliff'in beynine işlenmiş. Ama şimdi, Ohio Üni- versitesi'nde otuz yıllık çalışmalarından oluşan bir sergisi açıldı-ktan sonra, "Fark ettim ki ne zamandır eklektikmişim ben," diyor. Etkili ve güzel eserleri var. Benim favorim *Ressamın Annesinin 1917'deki Gelin Hali* adlı tablosu. Tabloda annesi iki dirhem bir çekirdek, yılın ılık bir zamanı, biri onu sandalın pruvasında poz vermeye ikna etmiş. Çarşaf gibi durgun, daracık bir su kütesinin, muhtemelen küçük bir nehrin üzerinde duruyor sandal; yaprak- larla örtülü karşı kıyı yalnızca elli metre ötede. Anne gülüyor.

John Rettig diye biri gerçekten vardı, Cincinnati Sanat Müzesi'ndeki *Roma'da Çarmıha Germe* adlı tablosu tam bu kitapta tarif ettiğim gibidir.

Frank Duveneck diye biri gerçekten vardı, aslına bakarsanız onun *Küçük Bir Oğlanın Başı* adlı tablosuna sahibim. Baba- mın bana bıraktığı bir hazinedir o. Eskiden onun erkek karde- şim Bernard'ın portresi olduğunu zannederdim, o kadar ben- zer ona yani.

Adolf Hitler diye biri de gerçekten vardı, Birinci Dünya Savaşı'ndan önce Viyana'da sanat okumuştı, en iyi resminin ise *Viyana Minorit Kilisesi* olduğu söylenebilir aslında.

* * *

Bu kitapta yer alan çok sayıdaki simgeyi de izah edeyim. Kıymeti bilinmemiş, küre şeklinde, boş bir sanat merkezi var. Bu, altmışıma merdiven dayadığım şu günlerdeki kafam oluyor benim.

Kalabalık nüfuslu bir yerde bir nötron bombası patlıyor. Yazar olmak niyetiyle yola çıktığım zamanlar Indianapolis'te yaşayan değer verdiğim pek çok insanın yok oluşu anlamına geliyor bu. Indianapolis yerli yerinde; ama o insanlar yok artık.

Haiti, New York oluyor, şimdi yaşamakta olduğum yer yani.

Hikâyeyi anlatan kısır eczacı, düşüşe geçen cinselliğim oluyor. Eczacının çocukken işlediği suç ise yapmış olduğum tüm kötü şeyler.

* * *

Bu bir kurmaca, tarihçe değil, dolayısıyla bir referans kitabı olarak kullanılmamalı. Bu kitapta, Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Birleşik Devletler'in Avusturya-Macaristan'daki büyükelçisinin Ohio'lu Henry Clowes olduğunu söylüyorum mesela. Aslında o tarihte büyükelçilik makamında Connecticut'lı Frederic Courtland Penfield vardı.

Nötron bombasının insanları ânında öldüren ama mala mülke hiç zarar vermeyen bir tür sihirli değnek olduğunu da söylüyorum. Üçüncü bir dünya savaşına heves edenlerden ödünç alınmış bir fantezidir bu. Kalabalık nüfuslu bir yerde patlatılan gerçek bir nötron bombası bu kitapta anlattığımdan çok daha fazla acıya ve yıkıma sebep olur.

Kreolceyi de burada yanlış açıkladım, anlatıcı karakter Rudy Waltz'un o Fransız diyalektini öğrenirken yapabileceği gibi aynı. Bu diyalekte tek bir fiil zamanı olduğunu söylüyorum – geniş zaman. Halbuki Kreolce ancak onu öğrenmeye yeni başlayan bir *acemiye* tek fiil zamanı varmış gibi görünür, hele ki bu acemiyle o diyalekte konuşan kişiler geniş zamanın acemi için en kolay zaman olacağını farkındaysalar.

Aramızda kalsın.

–K.V.

“Kimdir bu Celia? Neyin nesidir?
Neden tüm âşıkları onu över durur?”

OTTO WALTZ
(1892-1960)

I

Henüz doğmamışlara, farklılaşmamış tüm masum hiçlik tutamlarına sesleniyorum: Savulun, hayat geliyor!

Ben hayata yakalandım. Can bulup dünyaya geldim. Ben de farklılaşmamış bir hiçlik tutamıydım, derken durup dururken küçücük bir gözetleme deliği açılıverdi. İçeriye ışık ve ses doldu. İnsan sesleri beni ve etrafımdakileri tanımlamaya başladı. Söyledikleri hiçbir şeye itiraz edilemiyordu. Dediler ki Rudolph Waltz adında bir erkek çocuğuymuşum, konu kapanmıştır. Dediler ki yıllardan 1932'ymiş, konu kapanmıştır. Dediler ki Ohio'da, Midland City'deymişim, konu kapanmıştır.

Hiç susmuyorlardı. Her geçen yıl ayrıntı üstüne ayrıntı yığıldılar önüme. Hâlâ da yığıyorlar. Şimdi ne diyorlar biliyor musunuz? Yıllardan 1982'ymiş ve ben elli yaşındaymışım.

Bıdı bıdı bıdı.

* * *

Babamın adı Otto Waltz'tu, onun gözetleme deliği de 1892'de açılmıştı ve ona söylenenler arasında, çoğu "Aziz Elmo'nun Şifası" diye bilinen sahte bir ilaçtan kazanılmış bir servetin mirasçısı olduğu da vardı. Mora bo-

yanıp karanfil ve saparna köküyle tatlandırıldıktan sonra içine afyon ve kokain katılmış ispiroydu bu ilaç. Şaka yollu bir ifadeyle: Aniden bırakılmadığı sürece kesinlikle zararsızdı.

O da benim gibi, Midland City'nin yerlisiydi. Ailesinin tek çocuğuydu ve annesi, böyle düşünmesi için ortada hiçbir sebep olmadığı halde, onun yeni bir Leonardo da Vinci olabileceği sonucuna varmıştı. Babam henüz yalnızca on yaşındayken annesi onun için aile konağının arkasındaki ahır evinin asmakatına bir atölye kurdurtmuş ve gençliğinde Berlin'de sanat okumuş hayta bir Alman marangozu, ona hafta sonları ve okul sonraları çizim ve resim dersleri vermesi için işe almıştı.

Öğretmen için de öğrenci için de kıyak işti bu. Öğretmenin adı August Gunther'dı, gözetleme deliği 1850'lerde Almanya'da açılmış olmalıydı. Bu öğretmenlik işi marangozluk kadar iyi para getiriyor, ayrıca marangozluktan farklı olarak, gönlünce sarhoş olmasına da olanak sağlıyordu.

Dahası, babamın sesinin değişmesinden sonra Gunther, resim galerilerini ve ressam atölyelerini gezdirme bahanesiyle onu trenle Indianapolis, Louisville, Cleveland ve başka yerlerde tek gece konaklamalı gezilere götürülebilmeye başladı. İki birlikte sarhoş olup Ortabatı'nın en şaşaalı genelevlerinin gözde müşterileri olmayı da başardılar.

İkisinden biri babamın iki ekşi elmayı dahi çizip boyamaktan âciz olduğunu hiç fark eder gibi olmuş mudur merak ediyorum.

* * *

Bu sahtekârlığın farkına varabilecek başka kim vardı? Hiç kimse. Babamın kabiliyetli olup olmadığını anlayabilecek kadar sanatla ilgilenen kimse yoktu Midland

City’de. Kasabanın geri kalanına sorarsan, babam bir Sanskritçe öğrencisi de olabilirdi.

Midland City bir Viyana, bir Paris değildi. Bir St. Louis ya da Detroit bile değildi. Bir Bucyrus’tı. Bir Kokomo’ydu.

* * *

Gunther’in ihaneti keşfedildi keşfedilmesine ama çok geç. Babamla ikisi Chicago’daki bir genelevde kayda değer miktarda mal zararına sebep olduktan sonra aynı şehirde tutuklandılar ve babamın belsoğukluğuna yakalandığı anlaşıldı, falan filan. Fakat o güne gelinene kadar babam on sekizinde tutuklanıp hapse atılmış bir sefa pezevengi olup çıkmıştı çoktan.

Gunther ifşa edildi, işinden kovuldu, kara listeye alındı. Büyükbaba ve büyükanne Waltz’lar, Aziz Elmo’nun Şifası sayesinde olağanüstü nüfuz edinmiş vatandaşlardı. Midland City’deki nitelikli insanlardan hiçbirinin Gunther’ı bir daha asla marangoz olarak çalıştırmaması, başka bir işe de almaması gerektiği haberini bütün şehre yaydılar.

Babam belsoğukluğu tedavisi görmek ve dünyaca ünlü Güzel Sanatlar Akademisi’ne yazdırılmak üzere Viyana’daki akrabalara yollandı. Ancak kendisi Lusitania gemisinin birinci mevkisindeki bir kabinde açık denizlerde yol almaktayken annesiyle babasının konağı yanıp kül oldu. Herkes bu güzelliğiyle ünlü binanın August Gunther tarafından kundaklandığından şüpheleniyordu ama bu yönde hiçbir kanıt bulunamadı.

Babamın annesiyle babası, konağı yeniden inşa ettirmek yerine –ahır evini ve konaktan geriye kalan mahzen çukurunu arkalarında bırakarak– Shepherdstown yakınlarındaki dört bin dönümlük çiftliklerine yerleştiler.

HEDEFİNİ TAM ON İKİDEN VURAN BİR ROMAN.

Hiçbir şeye nişan almamıştım. Merminin herhangi bir şeye çarpmış olabileceğini düşündüysem de şimdi hatırlamıyorum. Muhteşem nişancıydım ne de olsa. Hiçbir şeye nişan almadıysam hiçbir şey vurmamışım demektir.

Masumiyetin yok edilmesine Kurt Vonnegut'tan trajikomik bir bakış. *Şampiyonların Kahvaltısı*'nin geçtiği Midland City'de yaşanan bir dizi felaketin ortasında –çifte cinayet, şömine raflarında rastlanan ölümcül oranda radyasyon, kayıp bir kesik baş, nötron bombasıyla yok edilen bir kent– Rudy Waltz, namı diğer “Kör Nişancı”, okuru budalaca bir mutluluk arayışına çıkarıyor. Ömrü boyunca bir çocukluk hatasının kefareti ödemeye çalışan Rudy'nin başından geçenler, Vonnegut'a özgü bir suç ve ceza hikâyesi.

#vonnegut #portre #travma #cinayet #suçveceza #karamizah

"İSTER BEĞENİN İSTER BEĞENMEYİN, İSTER İNANIN İSTER İNANMAYIN... AMA MUTLAKA OKUYUN."

THE SUNDAY TIMES

